

de trekkers. Grote Gele Kwikstaarten die bij ons doortrekken, stammen uit Scandinavië, Duitsland en mogelijk ook Polen. De precieze trekbanen zijn niet bekend, maar het is goed mogelijk dat de West-Scandinavische vogels een westelijker koers volgen dan de Duitse. Dat brengt ze dan vooral in het westen van het land, terwijl de trek oostelijker een hogere component Duitse vogels moet bevatten. Dat de aantallen trekkers langs de kust zijn toegenomen, spoot met berichten over een sterke noordwaartse uitbreiding van Noorse en Zweedse broedvogels. De Duitse populatie is veel stabielere, fluctuaties door strenge winters daargelaten.

In dit verband is het ook misschien ook veelbetekenend dat het aantal overwinteraars in het westen van het land recent spectaculair is toegenomen. De Grote Gele Kwikstaart is daar in steden en dorpen inmiddels een gewone overwinteraar. Enkele decennia geleden leken overwinteraars vooral bij het oosten en vooral zuidoosten van het land te horen. Daar is de soort nog steeds in de winter volop te vinden, maar van een spectaculaire stijging van de aantallen is geen sprake.

Fred Hustings, Arjan Boele & Gerard Troost

Meer lezen:

van den Bijstel H.J.V. 2003. **De najaarstrek van de Grote Gele Kwikstaart over telpost Noordhout**. Kruisbek 46 (4, special): 9-15.

Gatter W. 2000. **Vogelzug und Vogelbestände in Mitteleuropa**. AULA Verlag, Wiebelsheim.

Poot M. 2003. **Het overwinteren van Grote Gele Kwikstaarten in steden op landelijke schaal**. Kruisbek 46 (4, special): 35-38.

Hustings E, van der Coelen J., van Noorden B., Schols R. & Voskamp P. 2006. **Avifauna van Limburg**. Stichting Natuurpublicaties Limburg, Maastricht.

van Turnhout C., van Winden E., Troost G., Koffijberg K. & Hustings F. 2009. **Veranderingen in timing van zichtbare najaarstrek over Nederland: een pleidooi voor hernieuwde standaardisatie van trekellingen**. Limosa 82: 68-78.

Kwartelkoningen gebaat bij verruiming maaidata hooilanden

Ruim 160 roepende Kwartelkoningen werden in de afgelopen zomer door de kwartelkoning-tellers en medewerkers van de terreinbeherende organisaties geteld. Net als in voorgaande jaren kon bij de meeste vogels dankzij gerichte actie uitmaaien worden voorkomen. Deze beschermingsmaatregelen zijn onderdeel van het 'Beschermingsplan Kwartelkoning', dat in de afgelopen jaren door Vogelbescherming Nederland en SOVON werd uitgevoerd en vanaf 2009 is overgegaan in het nieuwe Leefgebiedenbeleid. Het beschermingsplan heeft het draagvlak voor maatregelen onder boeren en terreinbeheerders in de afgelopen jaren sterk verhoogd. Bovendien zijn veel nieuwe feiten aan het licht gekomen. Zo is inmiddels duidelijk dat Kwartelkoningen in ons land weliswaar sterk afhankelijk zijn van populatieschommelingen op Europese schaal, maar ook dat ten minste een deel van de vogels terugkeert naar de roeplaat van voorgaande jaren. Ook is duidelijk dat Kwartelkoningen in een groot aantal gebieden mede dankzij uitstel van maaidata succesvol tot broeden komen. Door de sterke aantalsfluctuaties is echter een directe link met de maatregelen (nog) moeilijk statistisch hard te maken. Aanwijzingen dat beschermingsinspanningen ook de populatietrend beïnvloedt, zijn er wel. Juist de regio's met de langste beschermingshistorie (IJssel en de provincie Drenthe) kennen de sterkste toename, terwijl de in akkers broedende populatie in het Groningse Oldambt - waar geen beschermingscampagne loopt - als enige van de belangrijke broedgebieden een significante afname laat zien. Uit recente analyses van het samenwerkingsproject met de Radboud Universiteit (zie ook SOVON-Nieuws 22(3): 15-16) blijkt bovendien dat de oppervlakte aan natuurreservaten in het rivierengebied een belangrijke voorspeller is voor de verspreiding van Kwartelkoningen. Die reservaten, voornamelijk hooilanden in beheer van een terreinbeheerder, worden doorgaans later gemaaid dan gangbaar boerenland en vormen dus voor de laat arrive-

Hooilanden met maaidata vanaf 1 augustus vormen voor Kwartelkoningen een belangrijk onderdeel van de beschermingsstrategie.

Foto: Jan Schoppers

rende Kwartelkoningen prima habitat. Het is dan echter wel van belang dat die reservaten geen ecologische val vormen. Nog steeds is 15 juni de datum om reservaten te maaien. Het beschermen van de dan aanwezige roeplaat is uiteraard van groot belang om verstoring te voorkomen, maar waarschijnlijk niet in alle gevallen voldoende om succesvol broeden mogelijk te maken, en ook de staat van instandhouding zoals die voor de Natura 2000-gebieden is geformuleerd te bereiken. Vooral de ontwikkelingen in Drenthe laten zien waar ook de landelijke beschermingsstrategie in de komende jaren op gericht zal zijn: uitbreiding van de oppervlakte hooilanden die pas vanaf 1 augustus worden gemaaid. Alleen al in Zuidwest-Drenthe nam de oppervlakte van zulke laat gemaaide hooilanden toe van 165 ha in 1990 tot 990 ha in 2008 (A.J. van Dijk). Vergelijkbare ontwikkelingen zijn er ook langs de Drentsche Aa (zie SOVON-Nieuws 22(3): 12-13). Drenthe behoort momenteel tot de beste kwartelkoningregio's van het land, en herbergde in 2009 bijna 40% van de landelijke populatie. Uitbreiding van hooilanden met maaidata van 1 augustus (of later) zou ook in andere gebieden de populatie een belangrijke impuls kunnen geven. Momenteel wordt in overleg met Staatsbosbeheer gekeken in hoeverre deze strategie ook langs de uiterwaarden van Zwarte Water en IJssel op grotere schaal geïmplementeerd kan worden.

Kees Koffijberg, Jan Schoppers & Steven Kragten (Vogelbescherming Nederland)

De rapportage met een evaluatie van het 'Beschermingsplan Kwartelkoning' is als pdf op te halen op <http://www.sovon.nl/default.asp?id=301>.